

SUVREMENO LITURGIJSKO STVARALAŠTVO

U službenom glasilu »Notitiae« br. 73. (svibanj 1972, str. 151—156) Sv. kongregacija bogoslužja objavljuje misli svoga savjetnika koji upozorava na temeljitije sprovođenje novoga Reda Mise u djelo te uvodi u bolje razumijevanje pravoga duha pojedinih novosti, osobito npr. homilije, opće molitve itd.

Slijedi članak:

Ovaj studij zadire u pitanje stvaralaštva, jer treba da neprestano svraćamo svoju pažnju k brojnim pojedinostima gdje bi takvo stvaralaštvo došlo u obzir kod raznih svećeničkih i đakonskih zahvata, štoviše, RM čak ih zahtijeva.

RM u euharistijskom slavlju stvarno predviđa svu silu mogućnosti gdje bi predsjedatelj bogoslužnog skupa mogao, u zdravim prilikama zapravo morao pokazati stvaralačku sposobnost. Takvim će pokušajima svećenik lako unijeti u liturgijsku akciju malo neke osebnosti u dodiru sa zajednicom kojoj predvodi, a ipak poštivati utvrđene tekstove i službene obrede. Takva su nastojanja poželjna očito samo uz dva uvjeta:

— budu li plod brižnog proučavanja tekstova koja su sazrela u osobnoj molitvi,

— budu li skladna s književnom vrstom i svrhom zahvata kako bi ovaj sačuvao ulogu koja mu pripada u liturgijskoj akciji.

Bio bi red ovakve predsjedateljeve zahvate najprije otkriti, po mogućnosti utvrditi njihov smisao, iznijeti zakone kako treba što sastaviti. Potom bi vrijedilo svećenike hrabriti da češće posegnu za tim zbilja snažnim, a razmjerno laganim oblicima stvaralačke inicijative. Evo ponekih elemenata što bi po svojoj prilici dobro poslužili kao temelj ovakvim izlaganjima.

I Upozorenja i poticaji

Razlikujemo tri vrste:

- pozive s gotovim tekstovima u RM,
- poticaje koje predsjedatelj sam sastavlja,
- đakonova upozorenja.

A. Poticaji koje donosi RM

1. Poziv na kajanje: »Braćo, priznajmo svoje grijehe ...«
2. Uvod u euharistijsku molitvu: »Molite, braćo ...«
3. Poticaj prije molitve Gospodnje: »Spasonosnim zapovjedima ...«
4. Preporuka poljupca mira: »Pružite mir jedni drugima ...«
5. Poziv na sv. pričest: »Evo Jaganjca Božjega ... Blago onima koji su pozvani ...«

Držim da je potrebno čisto i bistro ustvrditi kako formuliranje poticaja sadržanih u Redu Mise nije strogo nepromjenljivo kao molitve, predslavlja, euharistijske molitve, nego je riječ o uzrocima, primjerima što čovjeka nadahnjuju da ih uskladi prema logici živoga jezika s potrebama liturgijskih skupova. Ne spadaju li sve rečene pojedinosti u književnu vrstu ovih poziva? Ne uči li nas tako povijest svega, pa čak i rimskog bogoslužja? U suvremenim okvirima liturgijske obnove poštuju ovu predaju sve dosad objavljene knjige, osim Reda Mise.

— Rimski Misal: Cvjetnica br. 5: uvodno upozorenje predloženo je: »Ovim ili sličnim riječima.« Isto vrijedi za uvod u obnovu krsnog obećanja na Uskrsnom bdjenju br. 46. Takav je slučaj u poticaju na molitvu u Redu kojim se blagoslivlja voda, br. 2.

— Časoslov predlaže desetak poticaja na molitvu Gospodnju predloženih: »Ovim ili sličnim riječima.«

— U Redu potvrde izvan mise predložen je uvod u molitvu Gospodnju: »Ovim ili sličnim riječima.«

— To vrijedi uopće za sve uvodne obrede nagovore, za sve poticaje na molitvu općenito u svim liturgijskim tekstovima, objavljenim nakon Sabora.

Držim da je dosljedno i skladno s predajom da ne pravimo izuzetak ni u RM. Izričito, dakle, treba dopustiti predsjedatelju potrebnu slobodu da po želji ove zahvate prilagodi kako mu se učini potrebnim. Ako su objavljeni tekstovi RM i najbolji, njihovo stalno ponavljanje na svakoj misi dotuži, gubi svoj smisao, ulazi u naviku, postaje sklerotično. Bilo bi dovoljno tek tu i tamo nešto promijeniti, približiti zajednici, blagdanskom raspoloženju, liturgijskom vremenu, posebnoj okolnosti te će stvar poriniti novu svježinu, snagu, dobit će svoju izvornu moć.

Takvo shvaćanje ovih poticaja bez ikakve je sumnje u skladu s duhom sv. Kongregacije bogoslužja. Ipak još nitko nije to izričito ustvrdio. Svećenici, pa i biskupi uglavnom ne sumnjaju o mogućnostima ove vrste. Mnogi se osjećaju na njih upravo ponukanima. Rado bi tako postupali kad bi znali da je to zbilja u duhu liturgijske obnove. Narodne i biskupske lit. komisije mogle bi veoma prikladno predložiti takve formulacije kao zamjene kako su znali učiniti s formuliranjima općih molitava. Francuski je misal veoma bojažljivo predložio jedan jedini dodatak za poziv na molitvu Gospodnju. To nikako nije dovoljno. Nije teško odgonetnuti pravi smisao ovih književnih vrsta, ovih opomena kako bismo im dali konkretniji oblik i nov izražaj prema raznim okolnostima.

B. Poticaji prepušteni svećeniku:

1. Uvodno upozorenje nakon obrednog pozdrava (RM br. 86).
2. Uvod u službu riječi, odnosno, u svako čitanje (RM br. 11).
3. Napomena prije predslovlja (RM br. 11. i pouka o misama u malim grupicama).

Držim da treba istaći neke pojedinosti:

1. Redovito spadaju ta upozorenja na predsjedatelja skupa. Đakon ili tumač mogli bi ih uzeti kada predsjedatelj nije u stanju to izvesti.

2. Ove napomene nisu obvezatne. Predsjedatelj može ih prihvatiti, učini li mu se to zgodnim. Iskustvo pokazuje da je osobito važna uvodna napomena nakon obrednog pozdrava, jer može prisutnima dozvati u pamet što se zbiva, čega se laćaju, može ih uvesti u tajnu euharistijskog slavlja.

3. Treba voditi računa o svrsi, o književnoj vrsti svake pojedine napomene, osobito kod uvoda u službu riječi, odnosno, u pojedina čitanja. Nije u pitanju nikakva uvodna homilija, nego jednostavan poticaj na pažljiviju i pripravnu vjeru kojom bi prisutni prihvatili ono što će im Bog toga dana progovoriti. Kada su čitanja tri, bit će ponajčešće važan element koji treba naglasiti povezanost prvih čitanja s Evandeljem. Uvodne riječi latinskog Lekcionara prije svakog čitanja kao i one iz lektionara na živim jezicima u misalima za puk mogle bi tek poslužiti u konačnom sastavljanju takvih

upozorenja. Redovito ovakve riječi još nisu prikladne za uvod u čitanja. Bilo bi veoma korisno da u ovoj stvari pronađemo zgodne uzroke dobrih uvoda. Treba svakako dati ohrabrenja onima koji bi mogli sastaviti i objaviti cijele zbirke prikladnih uvodnih tekstova kako bi se njima i svećenici služili.

C. Đakonska upozorenja

1. Napomene o držanju i vladanju
2. Navješćivanje pjesama

Ovi zahvati ne ulaze u okvire predsjedničke službe, nego spadaju na đakona. Nema li njega, zamijenit će ga tumač, zborovođa, kakav pjevač ili možda poslužnik.

Uz napomene o vladanju i držanju bilo bi katkad uputno istaći dublji smisao takva držanja za prisutne. Na taj način upozoravanje neće spasti na razinu vojničke discipline. Pomoći će da vjernici usvoje pojedina držanja.

Za navješćivanje pjesama nije dosta naslov, ili stranica s tekstom, nego je bolje istaći još smisao i obrednu vrijednost pjesme. To je pogotovo važno za uvodnu i pričesnu pjesmu.

II Homilija

Do danas još nismo dočekali službeni dokumenat s prikupljenim porazbacanim tekstovima o homiliji (SC, IO, RM, pouka o misama za male grupice). Ne bi li tkogod poveo računa o misnoj homiliji, osobito o naglaskom u tri smjera:

— predočivanje Kristove tajne na temelju čitanja i drugih misnih tekstova (RM, molitve, pjesme, predslavlja, euharistijske molitve);

— praktična primjena na krašćanski život;

— prijelaz od službe riječi k euharistijskom bogoslužju. Ova treća dimenzija nedostaje gotovo u svim biskupskim i svećeničkim homilijama koje čovjek čuje. Ne bi li trebalo svratiti pažnju toj činjenici?

Homilija je povlašteno područje za stvaranje predsjedatelja lit. skupa. Bilo bi potrebno:

— svećenike nagovarati da ozbiljno proučavaju tekstove novih lektionara;

— da se ne zadovolje samim znanjem što su ga stekli kao slušači bogoslovske sjemeništa, nego povedu računa o suvremenim ozbiljnim eksegetskim dostignućima;

— trebalo bi ohrabriti biskupske i narodne lit. komisije da pokrenu izdanja koja bi svećenike uvela u dublje razumijevanje bogatstva, skrivenog u riječi Božjoj, na koje nailazimo u novim lekcionarima;

— trebalo bi pokrenuti studijske sjednice, pripravljati čak i redovito organiziranje homilija u pojedinim predjelima, područjima, gradovima po želji svećenika.

III Opća molitva

Četiri elementa tog obreda pružaju odlično polje za stvaranje, već prema potrebama i mogućnostima raznih lit. skupova:

- predsjedateljev uvod,
- nakane,
- odgovor prisutnoga skupa,
- završna predsjedateljeva molitva.

Bilo bi prikladno pokupiti sve što je u toj stvari već iznijela knjižica »De oratione comuni« i RM. Mogli bismo izljuštiti književnu vrstu svakoga pojedinog elementa, osobito završne predsjedateljeve molitve koja se zna izobličiti u najobičniju novu molitvu.

IV Pjesme

Preostaje nam još jedno područje, prepušteno slobodnoj stvaralačkoj inicijativi odgovornih ljudi kao i liturgijskog skupa. Nije u pitanju samo čisto stvaranje novih tekstova, već nekada izbor što prikladnijih i funkcionalnijih elemnata (Takav je izbor također stvaralačko područje).

Suvremene liturgijske knjige pružaju nam tekstove:

- negdašnje pjesme iz »ordinarija«
- pripjevni psalam,
- redak prije Evadželja.

S druge strane postoje područja prikladna i za pravo stvaranje:

- dodaci uz Kyrie, bilo unutar, bilo izvan pokajničkog čina,
- ulazna, prikazna i pričesna pjesma.

Što bi se moglo učiniti:

1. pronaći smisao i svrhu svake pojedine pjesme da bismo izbor što bolje uskladili s njezinom tipičnom zadaćom u liturgijskoj akciji;

2. pokrenuti stvaranje novih tekstova ili pod nadzorom nacionalnih biskupskih konferencija, ili mješovitih jezičnih komisija jedne te iste jezične grupe;

3. za molitvu Kyrie, bila unutar ili izvan pokajničkog čina, mogući su razni oblici. Jedni su bolji, drugi manje dobri. Bilo bi prikladno da nađemo u njima zgodnije oblike i uzroke.

G. Fontaine, Cric

Preveo: O. Grafenauer

KRIZA U ŽENSKIM SAMOSTANIMA I MI SVEĆENICI

I žensko je redovništvo danas u krizi. Ponegdje naprosto u raspadanju. Samostani se, osim onih koji su sačuvali stegu i duh molitve, sve više prazne i zatvaraju. A i oni koji se još drže, sve se više posvjetovnjaču. Sve se manje u njima moli. Sve manje je samozataje i sabranosti. Vladanje je redovnica slobodnije. Njihovi maniri isto tako. Odlasci i istupi iz samostana svagdanja su stvar. Redovničko se odijelo sve manje nosi. A sestre se u civilu jedva razlikuju od svjetovnih djevojaka i žena. Moda se provodi na veliko: sve do golih ruku i nogu, obojene kose, ruža po noktima i usnama, šminke i mini-suknje. Od koncilске obnove redovničkog života većina je preuzela samo ono vanjsko: reformu odijela — s jasnim ustupcima modnom ukusu i ženskoj taštini — i principe približavanja svijetu, slobode i »dijaloga«. Ali i to na način više protukoncilski, nego koncilski. Mnoge već ne slušaju ni crkvenih vlasti ni Kongregacije za redovnike: otvoreno oponiraju i opstruiraju njihovim odlukama i direktivama.

KOD NAS

Kod nas još nije otišlo tako daleko. Nema kod nas ni ozbiljne brojčane krize sestarskih zvanja, iako je i kod nas opadanje već počelo ili je na pomolu. Nema više staroga izobilja. Vjerojatno ga neće ni biti. »Bijela kuga« je zahvatila već i obitelji na selu. Visoki standard sve više materijalizira omladinu.